

PRINCIPY PRÁVNÍHO MYŠLENÍ

PRÁVNÍ A PRÁVNICKÉ
VZDĚLÁVÁNÍ

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 1.2 (2007)
© Ivo Telec, 2007

2

*„Učitele kanonických knih snadno potkáš,
učitele života potkáš ztěžší.“*

*Kronika C'-č' tchung-fien od S'-ma Kuana
(1017 – 1086). Lexikon čínské mudrosloví.
Praha 1999, s. 331. Překl. Hejzlarových.*

3

4

TEMATICKÝ OBSAH

1. filozofie vzdělávání
2. právní průprava
3. východiska a cíle vzdělávání v právu
4. studijní programy a struktura
5. právně didaktické metody
6. vady právního a právníckého vzdělávání

5

FILOZOFIE VZDĚLÁVÁNÍ

- ✓ duchovní **zrání** prožitím dějů
- ✓ osobnostní **vlastnosti** výchovou
- ✓ rozumové **znalosti** výukou
- ✓ **profesní návyky** tréninkem
- ☞ filozofie vzdělávání

6

*„lidská důstojnost vyžaduje, aby se šířily
kultura a vzdělání ke spravedlnosti, svobodě
a míru“*

*preambule Úmluvy, již se zřizuje Organizace Spojených
národů pro výchovu, vědu a osvětu (1945)*
(č. 196/47 Sb.)

7

CO SE MÁ PRÁVNĚ UMĚT?

vzdělávací priorita:

- ❖ vyřešit různé životní situace,
osobní nebo majetkové, z hlediska
spravedlivého uspořádání poměrů (práva)

8

KDO TO MÁ UMĚT?

1. právník
2. právní laik (i právník):
 - a. rozhodce (arbitr)
 - b. prostředník (mediátor)
 - c. insolvenční správce
 - d. likvidátor právnické osoby
 - e. správce dědictví
 - f. jiný člověk, např. úředník - neprávnický

9

VÝZNAM PRÁVNÍHO MYŠLENÍ

- Právní filozofie
- Právní věda
- Právní a právnické vzdělávání

10

PRÁVNÍ PRŮPRAVA

1. **právní filozofie**
 - cit spravedlnosti; životní hodnotový postoj
a etika právnických povolání
2. **právní věda**
 - metodika, topika, systematika
argumentace: logika a rétorika
3. **právní a právnické vzdělání**
 - odbornost a profesní zdatnost (um)

11

JAK VZDĚLÁVAT V PRÁVU?

1. **důraz na právní metodologii
a argumentační strukturu**
 - ✗ pouze dogmatika abstraktních pojmů
a pouze legální definice
2. **soustředění na právo hmotné**
 - sv. komunitární právo hmotné
 - ✗ právo procesní (formální)

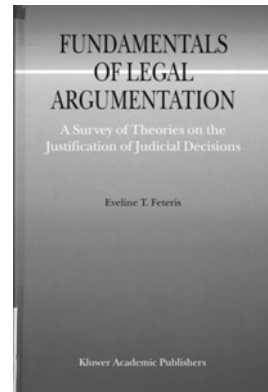
12

3. soustředění na právo srovnávací

- ✗ uzavírání jen na právo vnitrostátní
- obecně uznávané trvalé právní principy
- světově ustálená právní metodologie
- ✗ detaily pomíjivých legálních úprav

13

14

VÝCHODISKA

1. filozoficko-hodnotový (životní) **základ**
2. účeloslovně-hodnotová **právní věda**
3. obecná a právní **metodologie**

15

VÝCHOVNĚ FILOZOFICKÝ CÍL

- **Světónázorové přesvědčení**
 1. **životní** vůbec
 2. **právní** (o spravedlnosti), založené na věděni o působení objektivních přirozených zákonitostí a na jeho věcném zkoumání
 - ✗ pouhá slepá víra v něco nebo někoho
- **Změna přesvědčení, srv. a. z.**

16

■ **Životní zdatnost**

- právní zdatnost jako dílčí výchovně filozofický cíl
 - = schopnost obstát při nalézání spravedlnosti a jejím uplatňování

17

VZDĚLÁVACÍ CÍL

1. **rozvoj vlastního ducha** věcným zkoumáním dějů a míry věcí; prožíváním dobra spravedlnosti
 - poměr práva v lidském životě
 - spravedlnostní význam životní situace konkrétního člověka

18

2. světový profesní standard právní zdatnosti

- **schopnosti a dovednosti** (hlavní výsledek):
např. chápavost, argumentace, eristika, metodika (technika), rétorika, přesvědčivost, obhajitelnost, srozumitelnost, tvůrčí psaní, vědecká rozprava (racionální diskurs)

právní **paměťové vědomosti**
(vedlejší výsledek)

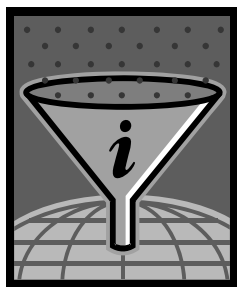
19

3. ochrana před nadbytkem právních informací jejich vlastním výběrem

- vyhledání a třídění právních informací (údajů)
- ochrana před zahlcením informacemi, před „právně informačním smogem“
- výběr profesně významných informací

20

21

⇒ OSOBNOSTNÍ PROFIL

■ Vlastnosti:

1. spravedlivost
2. přirozenost
3. smysluplnost
4. svědomitost, *srv. nejlepší vědomí a svědomí*
5. věcnost, *srv. vystižení podstatného*
6. rozhodnost
7. nezávislost a nestrannost, *srv. soudce*

22

■ Schopnosti:

1. vnímavost, *srv. životní situaci*
2. vcítěnost; *srv. u osoby blízké*
3. chápavost
4. schopnost metodického dosažení odůvodněného a přezkoumatelného názoru

■ Naučenosti:

1. dovednosti, *např. právně tvůrčí psaní*
2. znalosti, *např. právně pojmové*

23

„Die Schulen sollen nicht nur Wissen und Können vermitteln, sondern auch Herz und Charakter bilden.“

„Školy nemají zprostředkovat pouze vědění a znalosti, ale obzvlášť mají zúsllechl'ovat srdce a charakter.“

čl. 131/1 Ústavy Svobodného státu Bavorsko (1946).

24

TEORETICKÝ ZÁKLAD

1. světový a evropský výzkum práva
srv. evropský výzkumný prostor
 2. vědecké poznatky světové právní vědy
 3. formulace a obhájení vlastního názoru
- ✗ mechanické učení se nazpaměť bez pochopení podstaty a smyslu práva

25

OTEVŘENÝ PŘÍSTUP KE VZDĚLÁVACÍ SLUŽBĚ

- **Tradiční otevřenost** vysokých škol v českých zemích a Československu do ak. roku 1948/1949
- Event. **talentová** přijímací zkouška
srv. Law School Admission Test (LSAT)

26

PRÁVNICKÉ STUDIJNÍ PROGRAMY

- **Bakalářský studijní program**
Právní základ nebo Právní specializace
- **Magisterský studijní program**
Právo a právní věda; navazující
- **Doktorský studijní program**
Teoretické právní vědy; navazující

27

STRUKTURA PRÁVNICKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

- **Prostupnost:** 3 + 2 + 3
- 1. **tříletý** studijní program Bc. *Právní základ*
„tvrdé jádro“ platného práva
- 2. **dvouletý** studijní program Mgr. *Právo a právní věda*
doplnění a rozvinutí + mimoprávní aplikace
- 3. **tříletý** studijní program Ph.D. *Teoretické právní vědy*
- **Samostatnost:** 2 - 3
- 1. dvou až tříletý studijní program Bc. *Právní specializace*

28

PROGRAMY CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V PRÁVU

- a. **profesní** (výkon povolání)
např. právo průmyslového vlastnictví
 - b. **zájmové**, *např. U3V*
- i. v rámci **akreditovaných** studijních programů
 - ii. jiné
- ☛ osvědčení o absolvování studia účastníka
- ✗ diplom studenta vysoké školy

29

„Insolvenční správce je povinen se soustavně vzdělávat a prohlubovat své odborné znalosti pro řádný výkon činnosti insolvenčního správce.“

§ 23 z. č. 312/06 Sb.

30

METODY PRÁVNĚ DIDAKTICKÉ

1. metoda řešení **modelových** situací, (řešení fiktivního případu), (*moot*)
2. metoda **případových studií**, řešení skutečného případu (*case study*)
3. právně **klinická** metoda
4. metoda procesní **simulace** (právnícké divadlo), (*moot court*)
5. metoda odborných **stáží**
6. metoda právně **tvůrčího psaní**
7. doktrinárně **paměťová** metoda

31

KONTROLA A ODPOVĚDNOST

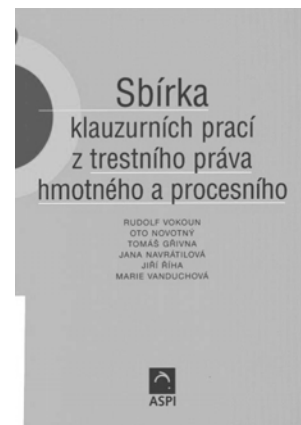
- **Kontrola**
 - ✓ vypracování klauzurních právně situačních řešení X zkouška paměti
- **Odpovědnost za vzdělávání**
 1. **právní:**
 - a. soukromoprávní, *zejm. pracovní*
 - b. veřejnoprávní, *zejm. akademická*

32

2. **morální** za obecnou úroveň právní kultury a právnícké, *kupř. soudcovské*, vzdělanosti
3. **politická**, *srv. školskou a vědní politiku*

33

34

Struktura akademického eseje

- A. Úvod**
- Představení problému (hlavní myšlenky a jejího významu)
 - Vymezení cíle a položení (formulace) vlastních otázek (vztah, úze), (*hlavní otázky*), které mají být zodpovězeny
 - Všeobecné informace o zvoleném jevu a jeho výměr, popř. též jeho kořeny nebo vývoj
 - Shrnutí dosud známých poznatků, popř. dosavadních přehledů řešení
- B. Jádro úvahy (rozbor)**
- Vlastní logicky strukturované úvahy, vyjadřující osobní postoj, jakož i argumentace pro a proti, potvrzující, nebo vyvracující úvodní tezi
 - Každý argument musí mít vlastní odstavce s tím, že má být věrně srovnan podstatou argumentace (*opis. stanov*). Další věty jí mají být rozvedením argumentu. Základní platí jeden odstavce, jedna myšlenka. Zpravidla by měly být obsaženy alespoň tři argumenty
- C. Závěr**
- Shrnutí výsledků úvah, resp. dokazování (argumentace), aniž by již byly snázeny nové důkazy
 - Vyrození důsledků (nalezení východiska nebo alespoň náznak cesty k němu), popř. nastínění budoucích řešení nebo přeformulování problému či jeho zařazení do nového kontextu
 - Zamýšlení nad širšími důsledky zkoumaného jevu (*reflexivní*)
- D. Použitá literatura, judikatura, předpisy nebo jiné prameny**

35

VADY PRÁVNÍHO A PRÁVNICKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

1. **Chorobný (přepjatý) formalismus** ☹
 - a. upřednostnění **formy práva** před jeho **účelem a obsahem**
např. důraz na procesní formalismus, nežli na hmotněprávní argumentaci o podstatě sporu a o jeho spravedlivém vyřešení

36

- b. upřednostnění pouhého slovního **znění** (literárního vyjádření, textového sdělení) právní normy před všestranným **výkladem** její podstaty a smyslu ☹
- = záměna nosiče právní normy za normu samu

37

- právní **dogmatismus**
= uzavřená myšlenková soustava s předem danou „kanonizovanou“ (mocensky chtěnou) jedinou odpovědí
- právní **pozitivismus**
= statické převyprávění politicko (mocensko) volní právní normy bez ohledu na její životní (přirozený) smysl pro lidi

38

- právní **formalismus**
- = *např.* posedlost formálně bezvadným označením smluvních stran či účastníků řízení bez ohledu na možný jiný způsob ztotožnění osob
- srv. město* ✕ *městský úřad*

39

- ❖ Vadná právní výchova k otrocké víře v nutnost poslušnosti státní moci za každou cenu a v nutnost formální bezchybnosti bez ohledu na podstatu a smysl spravedlnosti (*viz Malý*).
- ❖ Politická výchova studentů práva aj. oborů v Československu 1948 – 1989

40

2. Didaktické vady metodické ☹

např. záměna forem výuky, nejasnost dosažení vzdělávacího cíle z hlediska použitých metod

41

LITERATURA VŠEOBECNÁ

- Brezinka*, Filozofické základy výchovy. Praha 1996.
Dawson, Krize západní vzdělanosti. Praha 1992.²
Chlup, Pedagogika. Praha 1948.³
Palouš, Čas výchovy. Praha 1991.²
Vízdal, Případová studie jako metoda výuky.
In: Humanitní vědy v období globalizace. Brno 2002.

43

LITERATURA ZVLÁŠTNÍ

- Bejček*, K obsahovým otázkám právního studia.
Práv. rádce, 1996/11.
Bobek, O (ne)reformovatelnosti studia práv v Čechách.
Práv. rozhl., 2005/10, 12, 14, 16.
Bystřina, K otázkám zlepšení vysokoškolské výchovy
právníků v SSSR a u nás. Právník, 1956, s.
139 an. Za novou socialistickou výchovu právníků.
Právník, 1949, s. 428 an.
Cepl, Jaká společnost, taková práva. MF Dnes, 28. 5. 05,
příl.
Dohnal, Právní kliniky – vzdělávací model pro 21. století?
Práv. fórum, 2005/2.
Fiala, Týč (eds.), Výuka práva na počátku 21. století. Brno
1999.

44

- Hajn*, K přípravě právníků pro podnikovou sféru. Vysoká
škola, 1978/79/4. Poznámky k rozvoji právních
dovedností. Socialist. zákonn., 1982/8.
Hurdík, Ad: O didaktice českého občanského práva. Čas.
pro práv. vědu a praxi, 1998/4.
K reformě studia právního. Hovorna. Právník, 1927,
passim.
Kalab, Katedry, hlavní článek přestavby našich vysokých
škol. Právník, 1951, s. 193 an.

45

- Klokočka*, Koncepce právní fakulty v Brně. Právník,
1969, s. 684 an.
Kroupa (ed.), Aktuální problémy vysokoškolského
právního vzdělávání v České republice. Brno 1996.
Machalová, Ohlas na to, co bylo jen něčím navíc. Čas.
pro práv. vědu a praxi 1999/2.
Malý, Poznámky ke stavu studia na právní fakultě
a potřebě jeho reformy. Právník 2003/7.

46

- Patakyová et al.*, Itinerár budoucího právníka - profesionála.
Bratislava 2004.
Pavlíček, Koncepce reformy vzdělávání na Právníké
fakultě Univerzity Karlovy ve společenských
souvislostech. Právník 1991/2.
Posluch (ed.), Právní kultura a význam právního
vzdělávání na Slovensku. Bratislava 2002.
Salyková, Koncepce vysokoškolského právního vzdělání.
[Diplomová práce.] Praha: Univ. Karlova 2004.

47

- Staša*, Vysokoškolské vzdělávání jako předmět činnosti
právníků soukromého práva. Právo a podnik.,
1999/2.
Ráth, Slavnostná řeč profesora Dr. Augustína Rátha.
In: Právníci na Univerzitě Komenského v Bratislavě.
Bratislava 1996.
Schorm, Právní fakulta Burgundské univerzity v Dijonu.
Práv. praxe, 1993/10.

48

Telec, Jak studovat právo a uchovat si zdraví?
Univerzit. nov., 2001/11. Ještě o didaktice českého
občanského práva. Čas. pro práv. vědu a praxi 1999/1.
O didaktice českého občanského práva. Čas. pro práv.
vědu a praxi, 1998/1.

Tomsa, O filosofické výchově právníka. Bratislava, 1927,
s. 394 an.

Týč, Právníké studium: potřeba dalších změn. Čas.
pro práv. vědu a praxi 1994/6.

Zitta, Úvahy o novém studijním řádu právníkého
diplomového studia v Rakousku. Praha 1996.

49

50

Foto:

Sloní ostrov, Siamský záliv, Thajsko 2549 (2006)

51